

**VALTIONARKISTON OHJEET VALTION VIRKA-ARKISTOJEN JA
KUNNALLISTEN ARKISTOJEN HUONEISTA.**

Annettu Helsingissä 7 päivänä lokakuuta 1960.

Julkisista arkistoista annetun lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta 24 päivänä maaliskuuta 1939 annetun asetuksen 5 §:n (muutettu asetuksella 8.8.1952 n:o 312) nojalla valtionarkisto on, kuultuaan rakennushallituksen mieltä, vahvistanut noudatettavaksi seuraavat uudistetut ohjeet valtion virka-arkistojen ja kunnallisten arkistojen huoneista. Samalla kumotaan valtionarkiston 15 päivänä huhtikuuta 1954 antamat ohjeet.

I

Milloin viranomaisen tai laitoksen pysyvästi säilytettävät arkistoinneet ottavat niin paljon tilaa, että niitä varten tarvitaan erityinen arkistohuone, on sen suhteen otettava huomioon seuraavat ohjeet.

A. Arkistihuoneen sijoitus ja laajuus

Arkistihuone sijoitetaan sopivimmin samaan rakennukseen — ja työn joustavuutta silmälläpitäen mieluummin samaan kerrostasoon — missä asianomaisen viranomaisen toimistohuone on, ja sen yhteyteen siten, että toimistohuoneesta on siihen helppo pääsy. Paloturvallisuuden kannalta ja rakenteellisten vaatimusten helpottamiseksi on edullista sijoittaa arkistohuone siten, että sen alapuolella ei ole muita tiloja. Kuitenkaan ei kosteusvaaran vuoksi yleensä ole arkistohuonetta rakennettava kellarikerrokseen, joka on kokonaan maanpinnan alapuolella. Milloin näin on erityisistä syistä pakko menetellä, ei arkistohuoneen lattia saa olla helposti viomääröitävän ja salaojitettavan tason alapuolella. Jos arkistohuonetta suunnitellaan kellarikerrokseen, on erityistä huomiota kiinnitettävä salaojitukseen, kosteuden- ja lämmöneristykseen sekä lämmityksen ja tuuletuksen järjestämiseen. Paloturvallisuuden vuoksi on mikäli mahdollista vältettävä arkistohuoneen sijoittamista puurakennukseen tai yleensä rakennukseen, jossa ei ole keskuslämmitystä, ja sitä paitsi tulenvaarallisten kohteiden kuten helposti palavia aineita ja tavaroita sisältävien varaston tai kattilahuoneen läheisyyteen. Arkistohuone on pyrittävä sijoittamaan siten, että palon sattuessa sinne on helppo pääsy.

Arkistohuone on alunperin suunniteltava niin, että siinä on tilaa myös lisäkäsytölle, olosuhteista riippuen esim. muutamiksi vuosikymmeniksi (vrt. myös D-kohtaa). Suuria arkistoja varten rakennettavat säilytystilat on osastoitava enintään 200 m²:n arkistohuoneiksi.

B. Arkistohuoneen rakentaminen

Arkistohuoneelle asetettavien rakennusteknillisten vaatimusten suhteen jaetaan arkistohuoneet kolmeen ryhmään riippuen palovaaran asteesta. Selvitettäessä mihin ryhmään arkistohuone on luettava kuuluvaksi, on suotavaa neuvotella paikallisten palo- ja rakennusviranomaisien kanssa.

Ryhmä I. Arkistohuone kuuluu ryhmään I, jos se on rakennuksessa, jossa palokuorma vastaa 100—200 kg puuta neliometriä kohti (esim. isommat puutalot tai sellaiset kivitalot, joissa sisäseinät ja välipohjat ovat puusta tai muusta palavasta materiaalista, tai kivitalot, joissa säilytetään runsaasti palavaa materiaalia).

Ryhmä II. Arkistohuone kuuluu ryhmään II, jos se on rakennuksessa, jossa palokuorma vastaa 50—100 kg puuta neliometriä kohti (esim. kivitalot, joissa sisäseinät ja välipohjat ovat palamattomasta materiaalista, mutta joissa on pääasiassa virasto-, liike- ja myymälähuoneistoja, tai keskuslämmityksellä varustetut puurakennukset, joissa on palamattomat täyitteet välipohjissa ja palamattomat levyt seinä- ja kattoverhouksena).

Ryhmä III. Arkistohuone kuuluu ryhmään III, jos se on rakennuksessa, jossa palokuorma on pienempi kuin 50 kg puuta neliometriä kohti (esim. pienehkö kivirakennus, jossa on pääasiassa asuin- ja pieniä liikehuoneistoja).

1. **Perusmuurit:** Arkistohuoneen perusmuurit tehdään kaikissa ryhmissä betonista vähintään 20 cm paksuiksi.

2. **Seinät:** Arkistohuoneen seinä voidaan muurata poltetuista tiilistä (tilavuuspainoltaan 1,1—2,0 kg/dm³), jolloin sen paksuuden tulee olla, jos arkistohuone kuuluu ryhmään I, vähintään 25 cm, jos arkistohuone kuuluu ryhmään II, vähintään 20 cm, ja jos arkistohuone kuuluu ryhmään III, vähintään 12 cm. Kevytbetoniseinän (tilavuuspaino 0,5—0,8 kg/dm³) tulee olla 25 cm paksu ryhmässä I, 20 cm paksu ryhmässä II ja myös 20 cm paksu ryhmässä III ja betoniseinän vastaavasti vähintään 20 cm, 15 cm ja 12 cm. Ulkoseinät on kuitenkin aina varustettava riittävällä lämmöneristyskerroksella.

3. **Välipohjat:** Arkistotilan kattona on, jos arkistohuone kuuluu ryhmään I, vähintään 20 cm, ryhmässä II 15 cm ja ryhmässä III 12 cm paksu betonilaatta ja sen päällä vähintään 4 cm:n paksuinen tasausbetonikerros. Arkistotilan lattiana on vähintään 25 cm:n paksuinen betonilaatta, jos arkistohuone on ryhmässä I, 16 cm:n paksuinen betonilaatta ryhmässä II ja 12 cm:n paksuinen betonilaatta ryhmässä III. Betonilaatan tulee olla siten tehty, että siinä raudoituksen suojana alapuolella on ryhmässä I vähintään 5 cm:n, ryhmässä II vähintään 2,5 cm:n ja ryhmässä III vähintään 1 cm:n betonipeitekerros. Jos välipohjan alla ei ole käyttötilaa, betonilaatan paksuudeksi riittää 12 cm. Tässä tapauksessa on lattia varustettava riittävällä kosteuden- ja lämmöneristyksellä.

Myös muita palonkestävyydeltään ja lämmöneristyskyvyltään edellisiä vastaavia seinä- ja välipohjarakenteita saadaan käyttää.

Lattiana toimiva välipohja on n. 250 cm korkeassa arkistohuoneessa mitoitettava kestävä oman painonsa lisäksi vähintään 800 kg/m² hyötykuormitus, jos käytetään kiinteätä normaalihyllystää. Jos käytetään siirrettävää taajahyllystää, on lattia mitoitettava kestäväksi vastaavasti 1600 kg/m² hyötykuormitus. Kussakin tapauksessa on kuitenkin lattian tarpeellinen kantokyky tarkistettava ottamalla huomioon hyllystöjen korkeus ja taajuus.

Maanvarainen teräsbetonilattia tehdään kuormitusta kestäväksi ja varustetaan riittävällä kosteuden- ja lämmöneristyksellä.

Arkistohuoneen rakenteet on tuettava palonkestäviin perustuksiin.

4. **Lämmöneristys:** Palavien irtotäytteiden käyttö arkistohuoneen välipohjien ja seinien lämmöneristykseenä on kielletty.

5. **Verhoukset:** Arkistotiloissa ei seinä- eikä kattopinnoissa saa käyttää palavia verhouksia.

6. **Ovet:** Arkistohuoneen ovina käytetään palosulkua, jossa on kaksi itse-sulkentuvaa ja eri suuntiin avautuvaa palo-ovea, toinen 2 tunnin ja toinen 1 tunnin palo-ovi ryhmässä I, toinen 1 tunnin ja toinen ½ tunnin palo-ovi ryhmässä II ja kaksi ½ tunnin palo-ovea ryhmässä III. Nämä voidaan korvata yhdellä 4 tunnin palo-ovella ryhmässä I, ryhmässä II yhdellä 2 tunnin palo-ovella ja ryhmässä III yhdellä 1 tunnin palo-ovella. Ovien on oltava niin tiiviit, ettei savu tulipalon sattuessa pääse tunkeutumaan sisälle.

Jos arkistohuoneeseen, joka kuuluu ryhmään I, on käynti ulkoa, käytetään tässä tuulikaappia, jossa sisempi ovi on 1 tunnin palo-ovi, ryhmässä II ja III tuulikaappia, jossa sisempi ovi on ½ tunnin palo-ovi.

Mikäli ovet kiinnitetään kevytbetoniseinään tai ryhmässä III vaadittuun vähintään 12 cm:n tiiliseinään, on oviaukko varustettava välipohjiin tai seinään hyvin ankkuroidulla, jäykistävällä betonikehikolla, jonka paksuuden on oltava ryhmässä I vähintään 20 cm, ryhmässä II vähintään 15 cm ja ryhmässä III vähintään 12 cm.

7. **Ikkunat:** Ikkunankarmit ja -puitteet tehdään teräksestä, lasina käytetään ulkokehysissä 8 mm:n rautalankalasia, ja milloin alapuolella tai vieressä on versta- tai liikehuoneistojen tms. ikkunoita, käytetään arkistohuoneen ikkunassa kahta 8 mm:n rautalankalasia. Rautalankalasi voidaan korvata 1 tunnin palo-oven rakenteisilla teräsluukuilla ryhmässä I ja ½ tunnin palo-oven rakenteisilla teräsluukuilla ryhmissä II ja III. Palovaaran vähentämiseksi on yleensä suotavaa, että ikkunat eivät ole suuremmat kuin mitä valaistuksen ja tuuletuksen kannalta on tarpeellista.

C. Arkistotilojen koneteknilliset laitteet

1. **Ilmanvaihto:** Ilmanvaihto on suunniteltava luonnollisella vedolla toimivaksi siten, että huonetilavuuden suuruinen ilmamäärä vaihtuu noin kerän tunnissa. Kanavia mitoitettaessa lasketaan ilman nopeudeksi 1 m/sek.

Ainoastaan erikoistapauksissa rakennetaan koneelliset ilmanvaihtolaitteet. Jokaiseen huoneistoon rakennetaan vähintään yksi raitisilma- sekä yksi poistoilmakanava, joiden tulee päättyä ulkoilmaan erillisinä kanavina.

Raitisilmakanava varustetaan seinäpinnassa metallisälkiköltä, jonka säleät ovat alaviistoon sadeveden pääsyn estämiseksi kanavaan. Arkistohuoneen seinän sisäpinnassa kanava varustetaan irroitettavalla ns. „kipinäverkolla”, joka on valmistettu ruostumattomasta metallilankaverkosta (silmaisuus 3 mm) ja varustettu säädettävällä metallisella lautasventtiilillä. Alle 15 m² arkistotiloissa, jotka sijaitsevat rakennuksen sisäseinien ympäröimänä, voidaan raitisilmakanavana käyttää terästuubiputkea, joka on lämpöeristetty syttymättömällä aineella. Raitisilman sisäänottoaukot eivät saa olla kellaritilojen mahdollisten savunpoistoaukkojen välittömässä läheisyydessä.

Poistoilmahormit johdetaan erillisinä aina vesikatkon yläpuolelle ja useampi-kerroksisissa taloissa vähintään harjakorkeuteen, ja varustetaan edellä tarkemmin selostetuilla lautasventtiilillä ja kipinäverkolla.

Kaikki ilmanvaihtokanavat rakennetaan paloluokituspääsääntöjä noudattaen. Hyllytiloja järjestettäessä on otettava huomioon, että ilmanvaihtoventtiileitä ei saa peittää arkistoaineiston taakse.

2. Lämmityslaitteet: Jotta arkistoilman suhteellinen kosteus voitaisiin säilyttää normaalina (korkeintaan 60 %), on arkistot varustettava lämmityslaitteilla. Ne on siten suunniteltava ja rakennettava, että arkistoa voidaan lämmittää tarvittaessa myös kesäaikana. Mikäli rakennuksessa on keskuslämmitys, on suurempien arkistojen keskuslämmitys suunniteltava omaksi ryhmäksi, jota voidaan lämmittää riippumatta kiinteistön muista tiloista. Pienemmissä arkistoissa on kupariset lämpöpatterit liitettävä lämminkäyttövesiverkostoon tai järjestettävä lämmitysmahdollisuus kesäaikana muulla tavalla. Lämpöpatterit on sijoitettava siten, että ne eivät jää hyllyjen taakse. Ryhmä on varustettava sulkuventtiileillä ja tyhjennyshanalla, joka sijoitetaan arkistotilan ulkopuolelle. Mikäli pattereita on vain yksi, on senkin säätö- ja ryhmäventtiilit sijoitettava arkiston ulkopuolelle.

Uunilämmitystalossa ei arkistoon saa rakentaa tulisijaa, vaan on lämmitys hoidettava ulkopuolisella tulisijalla.

Lämmityslaitteita, joiden pintalämpö voi nousta yli 100° C, ei saa arkistotiloissa käyttää. Mikäli arkistotiloissa ei vakinaisesti työskennellä, mitoitetaan lämpöpatterit vähintään + 12° C huonelämpötilalle, muussa tapauksessa + 18° C huonelämpötilalle. Lämmönhäviöt lasketaan normaaliolosuhteiden mukaan, ottaen huomioon 1-kertainen ilmanvaihto — 15° C ulkoilman lämpötilan vallitessa.

3. Putkijohto: Arkistotiloihin ei saa asentaa mitään sinne kuulumattomia putkijohtoja. Mikäli kiinteistön lämpö-, vesi-, kaasu- tai höyryjohtoja on asennettava arkistotilojen kohdalle, on asennus suoritettava joko ylävälipohjassa tai lattiassa erillisessä kanavassa siten, että vuodot arkistoon estetään. Arkistotiloissa saa kanava olla avoin ja peitetty permantotasoon upote-

tuilla metallilevykansilla, kuitenkin niin, että höyry- ja kaasujohdot on aina erotettu arkistotilasta palonkestävästi. Hyllyjen kantavat rakenteet eivät saa olla kansien päällä. Kaikki nousulinjat lämpöjohtoja lukuunottamatta on asennettava nousukanavaan, ja linjasulkujen kohdalle on ruuveilla kiinnitettävä peittiluukut.

Arkiston lämpöjohtoja varten seinään asennettavan putkihelan ja putken välinen rako tiivistetään asbestilangalla.

Mikäli pesuaitaita tai muita saniteettitekniillisiä kalusteita asennetaan arkiston henkilökuntaa varten, on ne sijoitettava erillisiin huonetiloihin arkistotilojen ulkopuolelle.

4. Sähkölaitteet: Arkistotiloihin rakennettavien sähkölaitteiden tulee noudattaa niitä sähköntarkastuslaitoksen antamia, voimassa olevia varmuusmääräyksiä, jotka koskevat palonvaarallisia tiloja.

Tämän lisäksi määrätään, että arkistotilojen sähköjohtot tulee voida tehdä jännitteettömiksi ko. tilan ulkopuolella olevalla, merkkilampulla varustetulla kytkimellä.

Sähköllä toimivien lämmityslaitteiden suhteen on otettava huomioon edellä kohdassa C2 esitetty kielto käyttää mitään lämmityslaitteita, joiden pinta-lämpötila voi nousta yli 100° C.

D. Arkistohuoneen käytäntöönottaminen, sisustus ja hoito

Arkistoasiakirjoja ei saa asettaa arkistohuoneeseen, ennen kuin se on lämmitettävällä ja tehokkaasti tuulettamalla huolellisesti kuivatettu.

Milloin kiinteitä hyllykköjä sijoitetaan yhdensuuntaisiin riveihin, on niiden väliin varattava n. 80 cm:n levyinen tila. Seinille sijoitettujen hyllyjen on oltava niin leveitä, etteivät niille asetetut asiakirjat kosketa seinäpintaa. Hyllyköt tehdään mieluummin teräslevyistä, mutta voidaan tehdä myöskin puusta. Milloin hyllyt ovat kiinteitä, on hyllyvälin korkeus yleensä 42 cm, tai uutta standardikokoa olevaa arkistoaineistoa varten 35 cm. Hyllyjen syvyys on vastaavasti n. 28 tai 25 cm, poikkeustapauksissa suurempikin arkistoa-aineiston koosta riippuen. Arkistohuoneeseen on asiakirjain esilleottamista varten varattava pöytä ja sille riittävä tila. Ellei arkistohuone ole toimistohuoneen välittömässä läheisyydessä, on siihen järjestettävä tarpeelliset työskentelymahdollisuudet.

Arkiston lämpötilan ja ilman suhteellisen kosteuden tarkkailua ja säätöä varten tulee arkistoissa olla lämpötila- ja kosteusmittarit. Arkistonhoitajan tai hänen määräämänsä henkilön tulee päivittäin seurata lämpö- ja kosteustilan muutoksia, koska kosteus vaihtelee huomattavasti vuodenajasta riippuen, ja ryhtyä tarvittaviin säätötoimenpiteisiin parhaiden olosuhteiden saavuttamiseksi. Tuulettaessa on otettava huomioon, että pakkasella ulkoilman suhteellinen kosteus on niin pieni, että se voi kuivattaa huonetta liikaa, kun taas kesäaikana saattaa ulkoilman suhteellinen kosteus kohota niin suureksi, että viileätä arkistohuonetta on lämmitettävä ja tuuletuksen suhteen on oltava varovainen.

Arkistohuonetta ei tule käyttää painotuotteiden, lomakkeiden, kirjekuorien tms. varastopaikkana vaan yksinomaan arkistoainesten säilyttämiseen. Arkistohuoneeseen on näkyvälle paikalle pantava ilmoitus siitä, että tupakansavun ja avoimen tulen käyttö on ehdottomasti kielletty.

II

Sellaisissa tapauksissa, jolloin erityisen arkistohuoneen rakentaminen aiheuttaisi kohtuuttomia kustannuksia, kun kysymys on aivan pienestä arkistosta, voidaan arkistoasiakirjoja säilyttää joko tulenkestäväksi todetussa kassakaapissa tai hyllyillä toimistohuoneessa tai muussa tarkoitukseen varatussa huoneessa, kuitenkin sillä edellytyksellä, että tämä huone on mahdollisimman hyvin turvattu tulenvaaralta. Mitään asiakirjoja ei saa sijoittaa tulisijan läheisyyteen. Lämmityksen suhteen on noudatettava aivan erityistä varovaisuutta.

Pysyvästi säilytettäviä asiakirjoja ei saa pitää avoillakoilla, kellareissa, vajoissa tai muissa sellaisissa paikoissa, missä asiakirjat tulipalon, kosteuden tai tuhoeläinten vaikutuksesta voivat turmeltua, ei myöskään yksityisissä asuinhuoneissa. Sellaiset asiakirjat, jotka valtionarkiston, julkisista arkistoista 20 päivänä tammikuuta 1939 annetun lain (n:o 18/39) 6 tai 7 §:n edellyttämällä suostumuksella saadaan määräajan kuluttua hävittää, voidaan säilyttää vähemmän turvallisissa säilytyspaikoissa — ei kuitenkaan avoillakoilla — lukittuihin tai kiinninaulattuihin laatikoihin pakattuina tai muuten siten sijoitettuna, että ne eivät ole sivullisten saatavissa.

Jokaisessa arkiston säilytyspaikassa tulee olla kutakin 200 m²:n suuruista osastoa kohti vedellä täytetty sankoruisku sekä vähintään 2 kg:n suuruinen hiilihapposumusammutin. Pienet alle 15 m²:n suuruiset arkistotilat voidaan jättää ilman sammuttimia.

III

Milloin tulee kysymykseen kokonaisen arkistohuoneiston tai suuremman arkistorakennuksen rakentaminen, noudatetaan ylläolevia ohjeita soveltuvissa kohdin.

Tarpeen tullen voidaan yksityiskohdista saada ohjeita asianomaiselta maakunta-arkistolta tai erikoistapauksissa valtionarkistolta, paloturvallisuutta koskevista seikoista paloviranomaisilta. Ennenkuin arkistohuoneen rakentamiseen ryhdytään, on piirustukset työselätyksineen lähetettävä valtionarkiston hyväksyttäväksi.

Asetus julkisista arkistoista annetun lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetun asetuksen muuttamisesta (8.8.1952 n:o 312) määrää, että kunnallisia arkistoja varten käytettävät arkistosuojat on saatettava kuntoon viimeistään vuoden 1962 loppuun mennessä. Kuitenkin voi valtionarkisto pätevästä syystä suostua viimeksi mainitun määräajan pidentämiseen.

Valtionarkistonhoitaja Yrjö Nurmio

Arkistoneuvos Martti Kerkkonen

Helsinki 1965. Valtioneuvoston kirjapaino